

Laukaan kunnan metsäohjelma

Kunnanhallitus 28.10.2024
933/02.07.00.00/2023

Päätösehdotus Kunnanhallitus esittää valtuustolle, että se hyväksyy Laukaan kunnan metsäohjelman.

Päätös

Selostus Metsäohjelma on metsien käyttöä ja hoitoa ohjaava strateginen suunnitelma, eli linjaukset ohjaavat toimintaa pitkällä tähtäimellä (tahtotila ja suuntaviivat). Metsäohjelmassa huomioidaan Laukaan kunnan tavoitteet, muut strategiat sekä asukkaiden ja sidosryhmien toiveet. Laukaan kunnan metsillä on merkittävä rooli kuntataloudessa ja ne tukevat myös muuta toimintaa ja palveluja. Lisäksi erityisesti taajamien lähimetsät tarjoavat asukkaille virkistys-, maisema- ja terveyshyötyjä.

Työn tausta ja tavoitteet

Laukaan kunnan omistamia metsiä on aiemminkin hoidettu eri näkökulmat huomioiden, mutta pitkälle tulevaisuuteen linjaavaa ohjelmaa niiden hoitoon ei ole laadittu. Kunnan metsät ovat monipuolisia niin puustollisesti kuin toiminnallisesti. Metsät muodostavat elävän ja muuttuvan maisemarakenteen, johon metsänhoito vaikuttaa. Monipuolinen metsien ikärakenne turvaa kasvua ja elinvoimainen puusto on yleensä kestävämpi erilaisia metsätuhoja vastaan. Hyvin kasvava nuorehko puusto toimii hyvänä hiilen sitojana ja kasvattaa metsien hiilinielua. Vaikka iäkkäämmät metsät ovat herkempiä erilaisille tuhoille, ne toimivat hiilivarastona ja niihin kohdentuu nuoria metsiä enemmän monimuotoisuus- ja virkistysarvoja. Koko metsäomaisuutta ajatellen monipuolinen puusto ja ikärakenne turvaavat parhaiten metsien eri arvoja.

Laukaan kunta omistaa yhteensä noin 2255 ha metsää ja ne on metsäohjelmatyössä jaettu seuraaviin metsäluokkiin:

- talousmetsät 59 %
- lähimetsät 18 %
- ulkoilu- ja virkistysmetsät 6 %
- suojelumetsät 2,3 %
- maankäytön muutosalueet 14 %

Metsäohjelmassa määritellään metsien hoidon tavoitteet ja päätoimintalinjat koko metsäomaisuudelle, tarkentaen tavoitteita eri metsäluokille. Maankäytön muutosalueet ovat alueita, jotka ovat kaavoituksessa ja muissa suunnitelmissa muuttumassa pääosin pois metsäisestä käytöstä, joten niissä toteutettavia toimia ei metsäohjelmassa suoranaisesti linjata.

Metsäohjelmatyö aloitettiin keväällä 2024. Työn etenemisestä, ohjaamisesta ja seurannasta vastasi kunnanhallituksen nimeämä ohjausryhmä, joka koostui viranhaltijoista, luottamushenkilöistä ja sidosryhmien edustajista. Metsäohjelman kokoajana ja asiantuntijakonsulttina toimi Tapio Palvelut Oy.

Metsälaskennat

Metsäohjelman valmistelun tueksi tehtiin kesällä 2024 strategiset metsälaskennat, jotka toteutti Tapio Palvelut Oy Laukaan kunnan metsävaratietojen pohjalta. Laskentojen tavoitteena oli tuottaa riippumatonta tietoa kunnan metsäomaisuuden arvon kehityksestä, hakkuumääristä, puunmyyntituloista, kustannuksista ja hiilitunnuksista seuraavan 50 vuoden ajalle (2024–2073). Laskennassa käytettiin kasvu- ja toimenpidemalleja sekä Luonnonvarakeskuksen MOTTI-kasvumalleja. Taloudellisesti optimaaliset metsänhoitotoimenpiteet valittiin lineaarisen optimoinnin avulla. Laskentaskenaarioita oli kolme, ja ne määriteltiin yhteistyössä kunnan ja Tapion asiantuntijoiden kanssa.

Kolmen laskentaskenaarion vertailussa korostuu talousmetsien merkitys, sillä ne kattavat suurimman pinta-alan ja niiden käsittelyllä on suurin vaikutus. Talousmetsien osuus vuotuisesta kasvusta on 87 % ensimmäisten 20 vuoden aikana. Näin ollen, vaikka metsänhoidon tavoitteiden huomiointia tehdään kaikissa metsäluokissa, talousmetsien vaikutus korostuu.

Skenaario, joka ehdottaa maltillisempia hakkuita alussa, tarjoaa paremman pohjan metsien kasvukyvyn, tulevien hakkuumahdollisuuksien ja hiilivarastojen säilymiselle. Jatkuvan kasvatuksen skenaariossa puuston kasvu heikkenee ja hiilivarasto pienenee, joten sitä tulisi käyttää vain metsissä, joissa se on soveltuva.

Laskentatulosten perusteella laadittiin seuraavat toimenpidesuosituksukset:

- Nykyisessä hakkuutasossa ei ole nostovaraa. Nykyisellä tasolla jatkettaessa puuston ja hiilivaraston kehitys on turvattu.
- Jos halutaan taata tulevaisuudessa nykyistä tasaisemmat vuosittaiset tulot sekä tasaisesti kasvavat metsät ja metsien hiilivarasto, on suositeltavaa laskea lähitulevaisuuden hakkuutasoa hieman nykyisestä erityisesti talousmetsissä. Tällöin turvataan tuleva kehitys nykyistä tasoa varmemmin.
- Jatkuvaan kasvatukseen siirtyminen kategorisesti koko metsäalueella ei ole suositeltua. Jatkuva kasvatusta on suositeltavaa vain sille soveltuvilla kohteilla. Jos jatkuvaa kasvatusta toteutetaan sille sopimattomilla alueilla, puuston uusiutuminen on haastavaa ja tämä näkyy kokonaispuuston kasvun hidastumisena.

Metsäohjelmaprosessi ja vuorovaikutus

Metsäohjelmatyön alkuvaiheessa järjestettiin kaksi erillistä kyselyä, luottamushenkilöille ja asukkaille. Kyselyt antoivat kuntalaisille ja päättäjiille mahdollisuuden kertoa, mitkä kunnan metsistä ovat heille merkityksellisiä ja miksi, sekä mitä he toivovat metsien hoidolta. Kyselyllä kartoitettiin myös metsien monia eri arvoja ja odotuksia. Kyselyt olivat avoinna 30.4. – 19.5.2024 välisen ajan. Asukaskyselyyn saatiin 104 vastausta ja luottamushenkilökyselyyn 22 vastausta.

Metsäohjelman tavoitteet ja metsäluokat valmisteltiin ohjausryhmän työpajassa toukokuussa 2024. Työpajassa työstettiin mm. metsäohjelman yleisiä tavoitteita ja teemakohtaisia toimenpiteitä.

Metsäohjelmaluonnos valmistui syyskuussa 2024 ja se esiteltiin kunnanhallitukselle 9.9.2024. Samalla luonnos julkaistiin kunnan internet-sivuille ja siitä pyydettiin asukkaiden, sidosryhmien ja valtuustoryhmien palautteet 9.9.–30.9.2024 välisenä aikana. Luonnoksesta saatiin yhteensä yhdeksän palautetta asukkailta ja sidosryhmiltä sekä kolmen valtuustoryhmän (Vasemmistoliitto,

Vihreät ja Keskusta) palautteet. Saadut palautteet käsiteltiin, laadittiin yhteenveto ja vastineet sekä tehtiin tarpeelliset muutokset metsäohjelmaan.

Ehdotus metsänhoidon linjauksista, tavoitteista ja toimenpiteistä

Lähtökohtana on pitää Laukaan kunnan metsät elinvoimaisina, terveisinä, monipuolisina ja monimuotoisina. Metsien taloudellinen tuottokyky säilytetään pitkällä aikavälillä. Virkistyskäyttö, maisema ja vesistöt huomioidaan. Turvataan ja vahvistetaan monimuotoisuutta. Metsien hiilinielut ja varastot pidetään tasapainossa.

Yleiset tavoitteet

- Virkistyskäyttö
 - o Virkistyskäytön tarpeet otetaan huomioon etenkin niillä kohteilla, joissa virkistyskäyttö on aktiivista.
 - o Maisema-arvoja vaalitaan osana metsien käsittelyä huomioiden erityisesti vesistöjen rantamaisemat.
 - o Vesistöjen rantamaisemien hoito yhdistää maiseman ja monimuotoisuuden.
 - o Asukkaat pidetään tietoisina metsänhoidon toimenpiteistä aktiivisella viestinnällä.
- Talous
 - o Talousmetsien tuottotavoite sidotaan metsien kasvuun.
 - o Metsistä saadaan tuloja kunnalle kestävästi ja tasaisesti pitkällä tähtäimellä. Puukauppaa tehdään kotimaisten toimijoiden kanssa, joka edistää alueellista kiertotaloutta.
 - o Metsät ovat osa kunnan toimintoja.
 - o Metsänhoitotyöt tehdään oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti.
- Metsäluonnon monimuotoisuus
 - o Turvataan ja vahvistetaan metsäluonnon monimuotoisuutta.
 - o Lisätään metsäisiä suojelualueita luonnontilaltaan arvokkailla alueilla.
 - o Säilytetään ja tuetaan suojeltavia lajeja ja niiden elinympäristöjä.
 - o Kartoitetaan ennallistamismahdollisuudet.
- Ilmasto
 - o Metsät pidetään elinvoimaisina ja kasvukykyisinä.
 - o Metsien hiilinielut ja varastot ovat tasapainossa pitkällä aikavälillä.
 - o Säilytetään maaperän hiilivarastot.
 - o Tuotetaan raaka-aineita biotuotteisiin ja tuetaan kiertotaloutta.
 - o Eritoten turvemaiden hoidossa kiinnitetään huomiota ilmastotavoitteisiin.

Toimenpiteet talousmetsissä

- Virkistyskäyttö
 - o Talousmetsissä kulkevat ja aktiivisessa käytössä olevat merkityt reitit pidetään kulkukelpoisina hakkuiden ja hoitotoimenpiteiden jälkeen.
 - o Metsätiestöt palvelevat kaikkia metsien käyttäjiä, kuten metsästäjiä, marjastajia, sienestäjiä ja retkeilijöitä.
- Talous
 - o Talousmetsiä hoidetaan monipuolisesti metsänhoidon suositusten mukaan huomioiden kunkin metsikön erityispiirteet. Talousmetsissä käytetään sekä tasaikäisen metsän kasvatuksen että jatkuvan kasvatuksen menetelmiä. Tasaikäisten metsien kiertoajat ovat vaihtelevia.

- Keskimääräinen vuotuinen hakkuumäärä ei ylitä pitkällä tähtäimellä talousmetsien vuotuista kasvua.
- Vuotuinen metsänhoitobudjetti on riittävä oikea-aikaisten metsänhoitotoimenpiteiden ja investointien toteuttamiseen.
- Hyödynnetään talous- ja ilmastotoimena terveys- ja kasvatuslannoituksia, samalla parannetaan kasvua ja elinvoimaa.
- Metsätieverkostoa kehitetään ja kunnostetaan säännöllisesti.
- Metsäluonnon monimuotoisuus
 - Talousmetsien luonnonhoitoon panostetaan lisäämällä metsäluonnon monimuotoisuudelle arvokkaita rakennepiirteitä, kuten säästö- ja lahopuita sekä tiheiköitä.
 - Noudatetaan ja tuetaan sertifiointikriteereitä.
 - Vesistöjen rannoille jätetään riittävän leveitä suojakaistoja.
 - Lisätään monimuotoisuutta, sekapuustoisuutta ja lehtipuuosuutta.
 - Lisätään ja vaalitaan lahopuustoa.
- Ilmasto
 - Metsien rakennetta monipuolistetaan lisäämällä sekametsien osuutta, jotta metsillä olisi parempi kyky sopeutua muuttuvaan ilmastoon.
 - Talousmetsien hiilinielua pidetään yllä ripeillä uudistamistöillä hakkuun jälkeen sekä oikea-aikaisilla taimikonhoidoilla, harvennuksilla ja uudistushakkuilla.
 - Turvemailla suositaan soveltuvin osin jatkuvapeitteistä metsänkasvatusta.
 - Metsätuhoriskejä pienennetään pitkällä tähtäimellä valitsemalla kasvupaikoille sopivia puulajeja metsiä uudistettaessa.
 - Terveys- ja kasvatuslannoituksia voidaan tehdä ilmastotoimina.

Toimenpiteet lähimetsissä

- Virkistyskäyttö
 - Lähimetsien metsänhoito perustuu pääasiassa peitteelliseen metsänkasvatukseen. Hoidon tavoitteena turvataan ja vahvistetaan virkistysarvoja ja metsäluonnon monimuotoisuutta.
 - Lähimetsien metsänhoidon toimenpiteistä tiedotetaan asukkaita aktiivisesti, myös hoitamattomuudesta informoidaan ja sen hyötyjä avataan.
 - Virkistyskäyttöä vaarantavat riskipuut poistetaan hyvissä ajoin, säilyttäen ne lahopuina.
 - Lahopuut säilytetään ja mahdollistetaan niiden muodostuminen.
- Talous
 - Lähimetsien hoidolla ja käytöllä ei ole taloudellisia tuottotavoitteita.
- Metsäluonnon monimuotoisuus
 - Lähimetsien metsänhoito perustuu peitteelliseen metsänkasvatukseen, jolla lisätään metsän erirakenteisuutta.
 - Hoidon tavoitteena on turvata ja vahvistaa metsäluonnon monimuotoisuutta ja virkistysarvoja.
 - Lisätään sekapuustoisuutta, myös puulajeja, joita ei kasvateta puutavaraksi.
 - Lisätään ja vaalitaan lahopuustoa.
- Ilmasto
 - Metsien kerroksellisuutta lisätään pienaukko- ja poimintahakkuilla.
 - Alueita hoidetaan peitteisesti hyödyntäen jatkuvan kasvatuksen mahdollisuuksia, jolloin hiilivarastoja ylläpidetään.

Toimenpiteet ulkoilu- ja virkistysmetsissä

- Virkistyskäyttö
 - o Alueiden metsänhoidossa suositaan peitteellistä metsänkasvatusta ja päämenetelminä puuston käsittelyssä ovat harvennushakkuut, kevyet poimintahakkuut sekä mahdolliset pienpuuston hoidot. Hoidon tavoitteena on turvata ja vahvistaa virkistysarvoja ja metsäluonnon monimuotoisuutta.
 - o Lähimetsien metsänhoidon toimenpiteistä tiedotetaan soveltuvin keinoin.
 - o Virkistyskäyttöä vaarantavat riskipuut poistetaan hyvissä ajoin, säilyttäen ne lahoppuina.
 - o Lahoppuut säilytetään ja mahdollistetaan niiden muodostuminen. Metsään jätetään kaatuneet puut muodostamaan lahoppuujatkumoa.
- Talous
 - o Alueiden metsien hoidolla ja käytöllä ei ole taloudellisia tuottotavoitteita. Tuottoja voi syntyä jonkin verran muiden tavoitteiden saavuttamiseen liittyvistä hakkuutöistä.
- Metsäluonnon monimuotoisuus
 - o Alueiden metsänhoito perustuu peitteelliseen metsänkasvatukseen, jossa päämenetelmänä ovat harvennushakkuut, poimintahakkuut sekä mahdolliset pienpuuston hoidot. Hoidon tavoitteena on turvata ja vahvistaa metsäluonnon monimuotoisuutta ja virkistysarvoja. Näillä menetelmillä turvataan myös metsän erirakenteisuutta.
 - o Lisätään sekapuustoisuutta.
 - o Lisätään ja vaalitaan lahoppuustoa.
- Ilmasto
 - o Alueita hoidetaan niiden luontaista uudistumisdynamiikkaa mukaillen pienaukko- ja poimintahakkuilla. Näin säilytetään metsän peitteisyys ja ylläpidetään hiilivarastoa maisema-arvot ja virkistyskäyttö turvaten sekä metsien rakennetta monipuolistaen.
 - o Metsätuhoriskiä pienennetään pitkällä aikavälillä kasvupaikoille sopivilla, luontaista uudistumista tukevilla puulajivalinnoilla.

Toimenpiteet suojelualueilla

- Virkistyskäyttö
 - o Alueet ovat metsänhoidon ja muu käytön ulkopuolella. Luonnonhoidon toimenpiteitä voidaan käyttää luontotyypeillä, joilla ne parantavat lajien säilymistä luontaisessa elinympäristössään.
 - o Ennallistamiskohteiden selvitys.
- Talous
 - o Alueilla ei ole taloudellisia tuottotavoitteita. Alueet tukevat virkistyskäyttöä monimuotoisuutta heikentämättä.
- Metsäluonnon monimuotoisuus
 - o Alueet ovat metsän hoidon ja muu käytön ulkopuolella. Luonnonhoidon toimenpiteitä käytetään luontotyypeillä, joilla ne parantavat lajien säilymistä luontaisessa elinympäristössään.
- Ilmasto
 - o Alueet ovat suojeltuja ja toimenpiteiden ulkopuolella, joten alueiden hiilivarasto jatkaa kasvuaan.
 - o Metsien hiilivarastoa kasvatetaan lisäämällä suojelualueiden määrää.

Seuranta ja mittarit

Laukaan kunnan metsäohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja raportoidaan säännöllisesti. Seurannassa keskitytään mm. hakkuumääriin, metsänhoitotöihin, pinta-aloihin sekä tuloihin ja menoihin.

Viestintä asukkaille on tärkeää, joten myös sen onnistumista seurataan raporteissa. Luonnonhoidon toimenpiteitä valvotaan maastotarkastuksin. Metsälaskennat antavat tietoa metsien kehityksestä, mutta pitkän aikavälin ennusteiden epävarmuuden vuoksi laskennat on hyvä päivittää noin 15 vuoden välein. Myös metsäsuunnitelman ajantasaisuudesta on huolehdittava.

Mittarit:

- Metsäpinta-ala / suojelupinta-ala
- Hakkuumäärät ja pinta-alat, hakkuutavoittain
- Metsänhoitotyöt ja pinta-alat
- Puunmyyntitulot ja metsänhoitomenot
- Asukkaille kohdistettujen tiedotteiden määrä ja eri viestintäkanavien käyttö
- Hakkuutöiden tarkastus + luonnonhoidon tarkastus
- Metsänhoitotöiden tarkastus + luonnonhoidon tarkastus

Todetaan, että Laukaan kunnan metsäomaisuuden kestävä hoito edellyttää investointeja ja pitkäjänteistä työtä. Metsäohjelman valmisteluun sisältyvien laskentojen lähtökohtana on, että metsänhoitotyöt toteutetaan oikea-aikaisesti. Hyvin hoidetuista metsistä saadaan tasaisia hakkuutuloja. Hoitorästien kerryttäminen pienentää puunmyyntituloja jatkossa.

Esittelijä Kunnanjohtaja Linda Leinonen

Valmistelija Maankäyttöpäällikkö Jarmo Toikka, puh. 040 353 8258